

na različite veličine i visine tona na kojima se proizvodi glazba udarcima batića, svojstven novovjekovnoj nizozemskoj i francuskoj kulturi.

Hrvatska komponenta zastupljena je u svim segmentima *Leksikona*, bilo da su obrađene pojedine osobe, lokaliteti, pojave i umjetnine s područja Hrvatske, bilo da su u pojedinim preglednim člancima usporedo sa stranim primjerima donijeti i oni s prostora hrvatskih zemalja i različitih povijesnih razdoblja.

Kao što je već spomenuto, pored tekstualnog, važan segment *Leksikona* predstavljaju brojne ilustracije, crteži i tabele, pomno izbalansirane unutar modernoga prijeloma, koje izdanje čine dodatno informativnim te vizualno privlačnim. Temeljnomoj korpusu izdanja s abecednim popisom natuknica prethodi popis kratica i simbola, popis autora fotografija te popis svjetski poznatih muzeja, galerija i knjižnica koji čuvaju u *Leksikonu* sabranu bogatu likovnu baštinu.

Možemo zaključiti kako *Likovni leksikon* predstavlja vrijedno leksikografsko i znanstveno izdanje koje će u mnogome dopuniti dosadašnje praznine, nepoznanice i nesporazume vezane uz pojedine probleme unutar likovne umjetnosti. Pritom treba reći da je *Leksikon* odlično strukturiran, sadrži niz tema koje su dosada bile zapostavljene, razumljivo je pisan i to od strane ponajboljih stručnjaka, probija okvire uobičajene za starije leksikone koji su obrađivali sličnu tematiku te je zbog toga pristupačan ne samo stručnjacima nego i znanstvenicima iz drugih područja, ali i široj čitalačkoj publici.

Meri Kunčić

Simon Sebag Montefiore, *Jeruzalem. Biografija*, Profil Knjiga, Zagreb 2014., 638 str.

Nova Profilova knjiga *Jeruzalem* djelo je britanskog novinara i povjesničara Simona Sebag Montefiorea. Očito je da ovo djelo donosi pregled povijesti jednog od najfascinantnijih gradova današnjice, Jeruzalema, što sugerira i podnaslov *Biografija*. Osim što sama tema zaokuplja pažnju i znatizjelju većine povjesničara, autora je zasigurno dodatno motivirala i osobna povezanost s ovim svetim gradom, naime njegova židovska kulturna pozadina kao i porijeklo jednog ogranka obitelji iz Jeruzalema. Autor nas vodi kroz priču o Jeruzalemu i svim akterima koji su prodefilirali njegovom bogatom poviješću, ali se također, neizbježno, dotiče ovog velebnog grada kao političkog i vjerskog simbola. Upravo ta dva aspekta čine ovaj grad moćnim i utjecajnim, "svetim" i željenim. Ponajviše se to odnosi na vjerski element, izvor možda svega jeruzalemskog bogatstva, važnosti i onoga što ga čini jednom od ključnih točaka povijesti. Naime, tri velike svjetske religije, židovstvo, kršćanstvo i islam, veliki dio svoje "svetosti" i povijesti, ali i budućeg spasenja, vezuju uz ovaj grad. I ono što se na prvi pogled može činiti kao blagostanje, u istom trenu se ogleda i kao neka vrsta "prokletstva." Upravo ta silna "ljubav," "tolerancija" i "prihvatanje" koje propagiraju sve tri velike religije, u povijesti ovoga svetog grada, djeluju kao mrtvo slovo na papiru. Nepristranom promatraču izvana moglo bi se činiti da takva povijesna i vjerska pozadina može rezultirati samo prosperitetom i napretkom, ali upravo suprotno. Baš ta želja za posjedovanjem i vlasništvom nad ovim gradom koji isijava ogromnu količinu simbolizma za tolike mase ljudi diljem svijeta učinili su Jeruzalem i njegovu okolicu zgarištem povijesti, prostorom neprekidne lančane reakcije da ga se osvoji i pridobije, a time i kontrolu nad političkim i vjerskim simbolom kakav je Jeruzalem.

Sama knjiga podijeljena je u devet dijelova i obuhvaća vremensko razdoblje od početaka židovske države pa sve do modernog doba. Cjeline se kreću kronološki i prolaze kroz ogromnu faktografsku prošlost Jeruzalema, popraćenu njegovim znamenitim vladarima i gospodarima, mnoštvom događaja i osoba koje utječu na tijek lokalne i svjetske povijesti. Na početku stoje poglavlja *Judaizam* (37-153), *Poganstvo* (155-168), *Kršćanstvo* (169-194) i *Islam* (195-230) te vremenski obuhvaćaju razdoblje od samih početaka Izraelske države pa sve do

kraja 11. stoljeća. Vrijeme je to kada će se odvijati većina dobro poznatih zbivanja, kojima Jeruzalem duguje svoju slavnu prošlost. Započinje sa zlatnim dobom židovske države, cvjetanjem židovstva i pojavama mnogobrojnih proroka da bi se nastavilo s političkom dominacijom Rima nad Židovima, u vrijeme u kojem djeluje Isus Krist, utemeljitelj kršćanstva. Uspon bizantske vladavine koincidirat će sa širenjem kršćanstva da bi zatim uslijedilo opadanje Bizanta s usponom Arapa. Pojava proroka Muhameda označit će novu vjeru na obzoru, islam, također povezanu s Jeruzalemom te, kao rezultat toga, arapskim osvajanjem samoga grada. Iduće vremensko razdoblje vrijeme je kada sam grad Jeruzalem već odavno ne predstavlja neko središte političke moći već samo iznimno jaki simbol, a upravo iz toga razloga izvire stremljenje za njegovim neprekidnim osvajanjem. Rezultat toga vidljiv je u poglavlju *Križarski ratovi* (231-299) kada europske države, u razdoblju od 1096. do 1250. godine, osnažene nakon tisućljetne seoba, pada i ponovnog uspona, nastoje ponovno pridobiti uporište na Bliskom Istoku te "osloboditi" sveti grad. Osim što je vjerski simbol *par excellence*, Jeruzalem postaje i istoznačnica za bogatstvo i prestiž, cilj križarske utrke motiviran vjerskim zanosom i ljudskom pohleptom. Takav postupak europskih vladajućih elita nužno će izazvati reakciju muslimanskih vladara na Bliskom Istoku. Prostor je to kojim tada već stoljećima dominira islam kao vjerska religija te nove sile koje se pojavljuju neće tolerirati križarsko zaposjedanje Jeruzalema. Poglavlja *Mameluci* (301-315) i *Osmansko carstvo* (317-340) obrađuju upravo tu, ponovnu muslimansku dominaciju nad Jeruzalemom u razdoblje od 1187. do 1799. godine. Posljednja dva poglavlja, *Imperij* (341-402) i *Cionizam* (403-533), dovode nas do modernog doba 19. i prve polovice 20. stoljeća. Vrijeme je to kolonijalnih intervencija na području Bliskog Istoka, prvenstveno francuskog i britanskog utjecaja. Njihovim djelovanjem područje Jeruzalema ulazi u novonastalu Izraelsku državu (1948.). Međutim stvaranje države Izrael na njenom povijesnom prostoru, prostoru u kojem prevladavaju islam i arapsko stanovništvo rezultira stvaranjem novog žarišta sukoba koji traju sve do danas. Na kraju knjige nalazi se pogovor autora te popratni materijali, zemljovidi, bilješke i bibliografija.

Knjiga Simona Sebaga Montefiorea predstavlja ogromni napor da se stvori sinteza povijesti jednog iznimnog i zanimljivog grada. Svaka sinteza, pa tako i ova, ima određeni enciklopedijski karakter te sadrži pregled najvažnijih događaja i pojedinaca obrađene teme. Kako se ovdje radi o Jeruzalemu, bez obzira na obimni volumen knjige, autor se doslovno dotaknuo osnovnog pregleda njegove povijesti, što i ne čudi s obzirom da se radi o vremenskom razdoblju od otprilike 3000 godina. Naglasak je stavljen na političku i vjersku povijest s odgovornim i najvažnijim osobama obrađivanih razdoblja. Ipak važno je napomenuti da, bez obzira na tako dugi vremenski period, knjiga sadrži iznimno velik broj informacija u kojima će svaki zaljubljenik u povijest Jeruzalema zasigurno naći nešto novo i nepoznato. Također, pošto se radi o Jeruzalemu, gradu tako istaknute važnosti u svjetskoj povijesti, knjiga je to koja se nipošto ne zadržava samo na lokalnom karakteru. Većina događaja vezanih za ovaj grad iznimno su bitni za bliskoistočnu, europsku i svjetsku povijest te se knjiga nezaobilazno dotiče mnogobrojnih pitanja koja imaju globalnu važnost.

Ivan Šutić

Nora Berend, Przemysław Urbańczyk i Przemysław Wiszewski, *Central Europe in the High Middle Ages: Bohemia, Hungary and Poland, c. 900–c. 1300*, Cambridge Medieval Textbooks, Cambridge University Press, Cambridge 2013, xi + 536 str.

Povijest srednjovjekovne srednje Europe nije znanstveno područje dobro pokriveno sintetskim prikazima i udžbenicima na engleskom jeziku. Oni koji se žele upoznati s važnim osobama i događajima u Češkoj i Moravskoj, Ugarskoj i Poljskoj tijekom srednjeg vijeka moraju,